

LITERKA

únor 2011

Muzeum jako místo setkávání. Název knihy historika umění a dlouholetého ředitele muzea v západoněmecké Bochumi, který tentokrát odpovídal na 3 otázky pro... a bude hlavní postavou v pořadí druhého StřeDění v Památníku. Stejně tak se toto téma prolíná celou únorovou Literkou. I Památník jako muzeum písemnictví chce být místem, kde se nejen snoubí historie se současností, ale kde především jde o setkávání. Setkávání návštěvníků s krásnou literaturou a písemnictvím, setkávání s odkazem literátů z dob minulých, ale

- » Editorial
- » Nejbližší akce a výstavy
- » Únorová výročí
- » Výstava jako inspirace
- » Sbírková knihovna
- » Tři otázky pro Petra Spielmanna
- » Hledáme

především setkávání s autory současnými. Malým svědečtím o vzájemné komunikaci našeho muzea s básníky a prozaiky současnými jsou některé z přírůstků do sbírkové knihovny, o nichž si v tomto čísle můžete přečíst. Že literární výstava může vést k motivaci a vzájemné komunikaci např. studentů a žáků

středních a základních škol, svědčí článek učitelky českého jazyka na MZŠ Kamenačky Ivany Gajdošové, která na základě výstavy „Bohumil Hrabal – brněnské návraty“ připravila pro své žáky osmých a devátých tříd dlouhodobý projekt.

V neposlední řadě i pravidelné semináře tvůrčího psaní Krocení literární múzy, jejichž únorové termíny najdete v Nejbližších akcích, jsou setkáváním lektorky Andrey Procházkové s nejmladší generací milovníků psaného slova. Na společná setkávání se tedy společně s kolegy těší

Vaše Romana Macháčková

Verše měsíce
ú n o r a

Ivo Odehnal

Bílý beránek uprostřed velkoměsta

*Čas od času se ptám
co je poezie
(ono tvoření – poiesis)
ale aniž si vzpomenu
už zapomenu*

v únoru 1886

profesoři J. Gebauer a T.G. Masaryk veřejně vystoupili proti pravosti Rukopisu královédvorského a Rukopisu zelenohorského v časopise Atheneum. Zahájili tak tzv. rukopisné boje, které následně vyústily v prokázání nepravosti Rukopisů. Těch, kteří k rukopisnému pergamenovému zlomku podvrženému Václavem Hankou pojali nedůvěru, bylo však více. Již v roce 1821 Josef Dobrovský Hankovi napsal: „Honosme se tím, což pravdivého máme, a smyšlených věcí nechejměž těm, již nic staršího nemají.“

do února 1990

vycházela Revue otevřené kultury ROK. Nejdříve byla jednotlivá čísla vydávána nepravidelně, o rok později se z ní stal dvouměsíčník. ROK se orientoval především na výtvarné umění a architekturu, přinášel však i příspěvky o filmu, historii a jazyce. Svůj prostor měla i poezie, prozaická tvorba, překlady nebo ukázky z budoucích divadelních her. Podstatnou část revue tvořily také informativní články, např. o obnovení Sdružení Q. Redaktory byli Jiří P. Kříž a Jiří Pluháček. Vycházel do února 1993.

**Nejbližší akce a výstavy
Památníku písemnictví na Moravě**

16. února, 17 hod., StřeDění: O galeriích, muzeích a životě vůbec

Podvečer ve společnosti historika umění a dlouholetého ředitele německého Muzea Bochum Petra Spielmanna. Vyprávění doplní dokument ČT: Petr Spielmann aneb vědomí souvislostí.

V průběhu února se budou konat kurzy tvůrčího psaní Krocení literární múzy:

2. 2. – Znojmo, Dům umění Jihomoravského muzea ve Znojmě; 3. 2. – Šumperk, Vlastivědné muzeum v Šumperku; 7. 2. – Ostrava, Ostravské muzeum; 10. 2. – Brno, Knihovna Jiřího Mahena; 11. 2. – Vsetín, Masarykova veřejná knihovna Vsetín; 15. 2. – Žďár nad Sázavou, Knihovna Matěje Josefa Sychry; 16. 2. – Jihlava, Městská knihovna Jihlava; 17. 2. – Třebíč, Městská knihovna v Třebíči; 22. 2. – Olomouc, Vlastivědné muzeum Olomouc; 23. 2. – Prostějov, Muzeum Prostějovska v Prostějově; 28. 2. – Nový Jičín, Muzeum Novojičínska.

Zájemci se mohou přihlásit zasláním emailu na adresu pamet@muzeumbrnenska.cz. Účast na semináři je bezplatná. Další informace k soutěži jsou dostupné na www.muzeumbrnenska.cz.

VÝSTAVA JAKO INSPIRACE

Část výstavy Památníku písemnictví na Moravě *Bohumil Hrabal. Brněnské návraty* byla vystavena po dobu dvou měsíců v prostorách MZŠ Kamenačky. Výstava byla průřezem života a díla židenického rodáka a svérázného spisovatele zachyceného v textech, na dobových fotografiích Hrabalových blízkých a prostředí, kde jako dítě vyrůstal. Údaje ze

života byly doplněny citáty samotného autora, zvláštními a zajímavými – někdy i šťavnatými – jako byl on sám.

Devátáci a osmáci naší školy využili této příležitosti k vypracování ročníkového projektu na téma inspirovaného a motivovaného uvedenou výstavou. Na počátku práce byli žáci seznámeni s programem a jednotlivými úkoly projektu. Následně si děti prohlédly důkladně všechny panely výstavy, zaznamenaly si poznámky a vytvořily vlastní fotografie. Každá skupina měla za úkol zpracovat písemně jedno téma ze života a tvorby Bohumila Hrabala.

První skupina se věnovala období útlého dětství. To Hrabal prožíval v nejbližší rodině snad nejvíce s babičkou, která ho ovlivnila svými názory na život velmi silně:

„Pamatuji si, jak mne babička brávala s sebou na vinohrady do slunce, posadila mne vždycky do trávy a sama okopávala grackou brambory, jablůška, fazulku, hrál jsem si s květinami, babička, když slunce se pohnulo, šla ke mně a odnesla mě kousek dál, do trávy na plné slunce, tak mě několikrát odnesla, protože na vinohradě byly stromy.“ (B. Hrabal)

Dalším tématem bylo období školních let B. Hrabala. Nebyl zdaleka dobrým žákem, špatně prospíval. Jeho bohémský a vzdělaný strýc však vyžadoval, aby chlapec studoval na gymnáziu. Mladík nakonec odmaturoval, vystudoval vysokou školu a stal se

právníkem. Zaměstnání měl však ve skutečnosti zcela jiná.

Jeho tvůrčí úspěchy, způsob tvorby a ocenění. Těmto oblastem se věnovala další skupina dětí. Kdo by neznal alespoň filmově zpracované knihy B. Hrabala *Ostře sledované vlaky*, *Skřivánci na niti*, *Postřižiny*, *Slavnosti sněženek*, *Andělské oči*, *Obsluhoval jsem anglického krále* ad.?

Poslední etapa života – jeho vzpomínky, pomyslné, ale i občasně skutečné

návraty do Židenic – to bylo poslední téma prací našich osmáků a devátáků.

V Židenicích, kde sídlí naše škola MZŠ Kamenačky, žáky zaujala neobvyklá pamětní deska s citátem Hrabala na jeho rodném domě (autorka Martina Hejmanová), který vystihuje autorovu skromnou, neokázalou a svéráznou povahu:

“ Já žádnou pamětní desku nechci, a když, tak jen ve výšce, kam čůrají psi.“

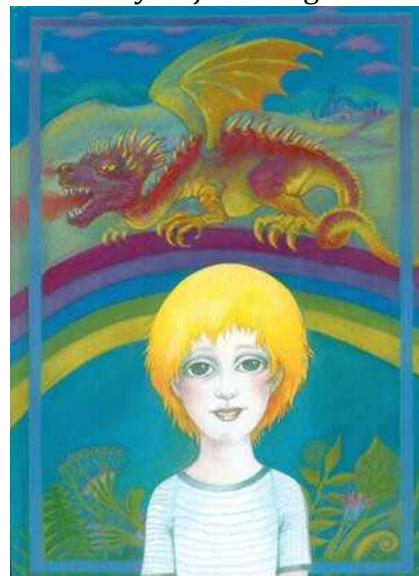
Po zpracování literárních úkolů – hlavní části dílek dětí – následovalo výtvarné dokreslení prací pomocí fotografií a kreseb. Skupinové práce poté byly vyhodnoceny učitelkou a následně vystaveny na chodbě školy.

Díky projektu se žáci nejen podrobně seznámili s životem a dílem slavného rodáka ze Židenic, ale s pomocí vyučující se snažily pochopit více myšlenky, pocity, prožitky a spisovatelovo nitro, a tím mu i porozumět.

Mgr. Ivana Gajdošová je učitelkou českého jazyka MZŠ Kamenačky.

SBÍRKOVÁ KNIHOVNA

Sbírková knihovna Památníku není jen svědkem minulosti písemnictví na Moravě, ale také obrazem moravské literatury současné. Důkazem jsou některé z přírůstků za uplynulý rok, knihy, které nám s podpisem a vlastnoručním věnováním darovali sami spisovatelé. Jsme velice rádi, že se můžeme pyšnit knižními debuty nejmladší generace literátů, vítězů jednotlivých ročníků soutěže Skrytá paměť Moravy. Marie Černá nám věnovala svoji knihu *Anička v tajemné říši Ramand* (Opava: Modrý slon, 2009). Bohatě ilustrovaný příběh pro děti vznikl jako zajímavý počín nakladatelství, jehož hlavní činností je vydávání tzv. personálních knih. Ty vznikají zadáním personálií konkrétního dítěte do speciálního počítačového programu, který je dosadí do jednoho z vybraných příběhů a dítě se tak stává hlavním hrdinou knihy. Ivančická rodačka Věra Linhartová, jejíž profesní život je spojen s Masarykovou univerzitou v Brně a dnes především s Kabinetem dějin lékařství na Lékařské fakultě, věnovala Památníku svoji knihu *Když hodiny padaly z věže...* (Brno: Akademické nakladatelství Cerm, 2010). Jedná se o soubor povídek inspirovaných životními příběhy žen, které v mladém věku přijely do naší země, aby tu našly nový domov. Jednotlivé příběhy nabízí pohled nejen na samotnou problematiku emigrace, ale také na integraci cizinců do české společnosti. Sbírková knihovna se může pyšnit i autorským věnováním záhadného Ostravaka Ostravského, autora populárního *Deniku Ostravaka* (Ostrava: Repronis, 2005). Severní Moravu zastupuje také kniha zachycující životní osudy tří generací obyvatel hlučínského Slezska až do 70. let 20. století *Modrá barva duhy* (Ostrava: Repronis, 2009), jejíž

náušnici (také ve sbírkové knihovně) udělila v loňském roce Společnost makedonských spisovatelů cenu Literární žezlo. Posledním darem je prvotina moravského básníka Zdeňka Volfa *Řetězy a ptáci* (Třebíč: Arca JiMfa, 1999). V Knihovně Muzea Brněnska najdou čtenáři i jeho další knihy *K svému* (Brno: HOST, 1999), *Stahy* (Brno: Petrov, 2003), *A mrvě prsteny* (Praha: PROTIS, 2007), *Srdcář* (Praha: nakladatelství dybbuk, 2008).

Všem dárcům děkujeme!

3 OTÁZKY pro

Petra Spielmanna

Muzeum jako místo setkávání. Je to název Vaší knihy, ale také motto Vašeho dlouholetého působení jako ředitele v západoněmecké Bochumi. Co jste při práci ředitele a zároveň kurátora výstav považoval za nejpodstatnější?

Je to několik aspektů, které byly pro mě rovnocenné: a) Vědomí souvislostí, překračování hranic – geografických, systémových (východ x západ), oborových (výtvarné umění x hudba x poezie x divadlo), sociálních, odbornosti (odborník x laik). b) Vytvořit prostor umožňující setkávání: umění a umělců s publikem, obecnstva mezi sebou, umělců mezi sebou (přes hranice oborů). c) Odpovědnost – vůči obecnstvu (za výstavní program i akviziční plán), vůči umělcům – shromáždit skupinu umělců, jejichž dílo je výrazem koncepce a programu muzea; jejich tvůrčímu vývoji věnovat dlouhodobě pozornost, jež překračuje časový úsek jediné výstavy, tedy celému procesu jejich tvorby a jeho souvislostem. Je důležité zodpovědně spravovat sbírku, prostory a zařízení muzea. Při mém působení pro mě bylo důležité i působení mimo vlastní budovu muzea, např. symposium „Socha a město“, akce „Ulice umění“ nebo folklórní festival „Kemnade international“.

Opakovaně jste se věnoval tématu Vítězslav Nezval a výtvarné umění. Čím Vás osobnost tohoto básníka tolik přitahuje?

Měl jsem to životní štěstí, že jsem v roce 1946 poznal Vítězslava Nezvala osobně. Fascinovala mě jeho básnická tvorba (i když už tehdy bylo mému srdci nejbližší dílo Františka Halase), fascinoval mě jeho vztah k výtvarnému umění, ke Štýrskému a Toyen i k naivnímu Aloisi Beerovi. Když jsem jako žák pražského Akademického gymnázia byl po Únoru 1948 Nezvala pozvat na besedu se studenty, měl jsem tu drzost se ho zeptat, proč se nezastane svého přítele Halase proti nehorázným útokům Ladislava Štolla. Nezval mi tehdy laskavě odpověděl, že v této složité situaci dělá mnohé nevěřejně, tak i obhajuje Halase, protože je to účinnější způsob.

Na čem v současné době pracujete?

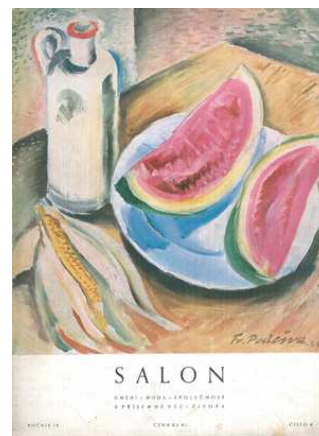
Pracuji s kolegy na dvojmonografii malířů, keramiků, sochaře a grafika Idy a Vladislava Vaculkových. Také na monografii a soupisu děl malíře Pavla Navrátila. Spojovalo mě s nimi celoživotní přátelství, společné snažení v tvůrčí skupině „Brno 57“ a po mnoho let jsem se zabýval jejich dílem, vystavoval je, psal o něm. Myslím, že jsem jim to dlužen. Rád bych vystavil své fotografie, které jsem pořizoval na svých cestách, a doprovodil je vlastním komentářem. Rád bych z toho udělal i knížku, měla by se jmenovat z „Čech až na konec světa“. Chtěl bych udělat něco pro zveřejnění díla svého otce a jeho dvou bratrů. Můj otec byl architekt a zajímavý tvůrčí fotograf. Jeho bratr byl malíř, absolvoval pražskou akademii u prof. Thieleho a Krattnera, celý život žil a pracoval v Alžírě a Toulánu. Bratr Robert, který žil v Humenném, byl výborný fotograf.

Pedagog, muzeolog a historik doc. PhDr. Petr Spielmann, Dr.h.c. začínal po studiích jako vedoucí obrazárny města Brna, následně v letech 1959–1969 působil v Národní galerii v Praze. Od roku 1969 byl kurátorem a ředitelem západoněmeckého Muzea Bochum. Své znalosti předával studentům vysokých škol v Bochumi, v Dortmundu a na FAVU v Brně.

Hledáme:

Salon

Společenská revue Salon vycházela jako měsíčník v letech 1922–43. Původně byla opatřena podtitulem Společnost–sport–divadlo–móda–výtvarné umění. Svoji definitivní podobu časopis získal až v průběhu prvního ročníku za redakce Bohuslava Kiliana. Právě díky jeho snaze se Salon stal ve své době prestižním časopisem přinášejícím aktuální informace z oblasti literatury, filmu, divadla, výtvarného umění a architektury. Nijak zanedbávanou oblastí nebyl ani svět sportu, módy a reklamy. Na své si přišly i hospodyňky v radách pro domácnost. Jednotlivá čísla byla bohatě ilustrována, podstatnou část jejich typografické úpravy však tvoří fotografie, především reportážní. Při listování tímto, dnes již podstatným dobovým dokumentem, narazíme na výrazná jména autorů článků, např. Lev Blatný, Josef Chaloupka, Rudolf Těsnohlídek, Karel Dostál–Lutinov, Otta František Babler nebo Karel Teige. Zajímavým počinem jsou čísla tematická, věnovaná jednotlivým městům tehdejšího Československa. Původním majitelem časopisu byl Bohuslav Kilian, v roce 1925 se však revue stává majetkem agrárních Českomoravských podniků tiskařských a vydavatelských. Kilian je nucen bránit se tlaku majitele změnit Salon na kulturně nenáročnou revui. V roce 1931 podléhá a za Salonu odchází. V dalších letech se již měsíčník ubírá jiným směrem, převládá v něm vliv ruralismu.

Hledáme:

Ročníky 1–5

Ročník 6 – č. 1–11

Ročník 7 – č. 1, 2, 4–10

Ročník 8 – č. 5–6, 11

Ročník 9 – č. 5, 6, 10–12

Ročník 10 – č. 2, 3, 7, 11, 12

Ročníky 11–22

**PAMÁTNÍK
PÍSEMNICTVÍ
NA MORAVĚ**

Vydává Muzeum Brněnska, příspěvková organizace

připravuje Památník písemnictví na Moravě

Kláster 1, 664 61 Rajhrad

tel. 547 229 136

e-mail: rajhrad@muzeumbrnenska.cz

www.muzeumbrnenska.cz/rajhrad.htm

Odpovědný redaktor: Vojen Drlík, redaktor: Romana Macháčková

Autoři textů: Ivana Gajdošová, Romana Macháčková

Vychází desetkrát ročně, číslo 2, ročník 5.